

de Heeriaan

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph

1

JAARGANG 48
HERFST 2019

IN DIT NUMMER

- Ontdekkingen in de Veste
- Gestolde tijd
- Jubeljaar

De congregatie in Congo

“Vanuit de gemeenschap van de Congregatie heeft ieder van ons een zendingsofdracht binnen het Rijk Gods. Onze bijzondere werken zijn: zorg voor zieken, bejaarden en gehandicapten, met speciale aandacht voor de doven en slechthorenden”.

Bron: Constitutiën nr. 46

1

JAARGANG 48
NAJAAR 2019

4 Voorwoord

Indonesië/Timor Leste

- 5 Kenalan Zuster Marwati
- 10 De missie van Zuster Indrawati

Iconen door Zuster Augusta de Groot

- 12 De icoon van de genezing van de blindgeborene

Vroeger – Nu

- 14 Algemene Oversten DMJ – deel 10c
- 17 Ontdekkingen in de Veste
- 19 Mag ik ook wat zeggen?
- 20 200 Jaar Congregatie Dochters van Maria en Joseph
- 22 Herinneringen aan St. Jozefoord

Column door Zuster Tine Vink

- 24 Een oud huis

Actualiteiten

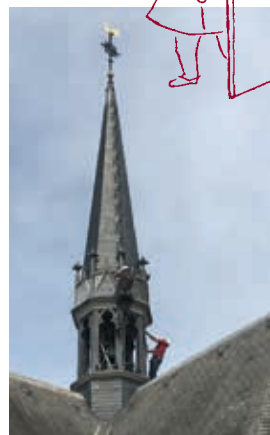
- 25 Jubilea 2020
- 26 De Kapucijnen verlaten 's-Hertogenbosch na vier eeuwen – deel 4
- 31 Schrijfwedstrijd 'Tradities' – Gestolde tijd
- 35 Levend Water in St. Jozefoord
- 36 Monumentenzorg kapel Moederhuis

In Memoriam

- 38 Zuster Ursulina Drubbel
- 40 Zuster Clara Verhoeven
- 42 Zuster Ansfrida Kreté
- 44 Zuster Ina Hassink
- 46 Zuster Eugenia Vogels
- 48 Zuster Thecla Meijer

Gedicht

- 50 'God' door Zuster Lisette Swanenberg

51 *Colofon*

Voorwoord

Weer aangekomen in de herfst is de kringloop van de natuur voelbaar en vanzelfsprekend. Het is het jaargetijde waar vruchten loslaten, kleuren veranderen en de natuur zich langzaam voorbereidt op de winter. Het is wachten op de winter en het afsterven.

We waren allemaal ooit baby, kind, puber, (jong) volwassene, middelbaar en op leeftijd. Al deze fases heeft een ieder van ons doorlopen, voor het eerst en eenmalig. Steeds een nieuwe rol in het leven, waarvan je maar moet afwachten hoe 'goed' je in die rol bent.

Nu de laatste fase van het leven is aangebroken worden we geconfronteerd met de voorbereiding op de winter. Die laatste rol is niet de makkelijkste. Loslaten van velen die ons dierbaar zijn, merken dat de gezondheid wat steken laat vallen en dat de energie minder wordt. Maar óók verstilling, rust en aanvaarding en het rotsvaste geloof dat er na het sterven opnieuw leven zal zijn en groei. Want het verhaal gaat door en het vuur blijft branden!

Door omstandigheden is deze Heeriaan de eerste en de enige in 2019.

Vanaf 2020 verschijnt de Heeriaan tweemaal per jaar (april en oktober) in plaats van viermaal per jaar.

Brigitte Lutters (redactie Heeriaan)

KENALAN (Een bekende)

Elk kwartaal een kennismaking met één van onze Indonesische Zusters, deze keer:

Zuster Marwati

EEN EERSTE KENNISMAKING

Ik kom uit een moslimgezin. Eigenlijk waren mijn ouders geen fanatieke moslims, maar mijn moeder was zeer beïnvloed door haar familie en was niet blij dat ik katholiek gedoopt werd.

Ik volgde de katholieke godsdienstlessen vanaf de derde klas op de lagere school en werd gedoopt toen ik in de vijfde klas zat met goedkeuring van mijn vader. Mijn doopnaam is Theresia (van Lisieux). Toen waren mijn twee broers boven mij al katholiek gedoopt.

Ik heb vier broers en één zus.

Mijn oudste broer was onderwijzer en na enkele jaren werkervaring besloot hij broeder te worden. Hij trad in bij de Congregatie FIC¹ in 1964. Als broeder was hij onderwijzer/schoolhoofd. Nu is hij gepensioneerd en woont in de broeder community van Semarang (Midden Java).

De broer boven mij werkte ooit bij het parochiesecretariaat in Palembang (Sumatra). Later wilde hij toch koffie- en peperlandbouwer worden. Hij verhuisde naar Lampung (een andere provincie op Sumatra). Daar leeft hij als landbouwer. Hij is getrouwd en met zijn vrouw hebben zij samen vier kinderen.

Ik ben het derde kind in het gezin. Ik zat op een openbare lagere school, een katholieke middelbare school en later op de katholieke kweekschool. In 1966 behaalde ik het diploma en begin 1967 begon ik les te

BIODATA (PERSONALIA)

Zuster Marwati, geboren als Sumarwati op 4 december 1947 in Pakem, een plaats op (Midden) Java als het derde kind van zes.

De nu 71-jarige Zuster Marwati deed haar eeuwige geloften op 31 december 1979.

geven aan de bijzondere school (doven-onderwijs) Dena-Upakara in Wonosobo. Ik wist al lang dat ik naar het klooster wilde, maar het verlangen was soms wat groter en dan weer wat minder. De reden is dat mijn moeder haar goedkeuring niet wilde geven. Mijn verlangen laaide weer

>

op nadat ik een tijdje had samengewerkt met de Zusters PMY. Uiteindelijk heb ik de knoop doorgehakt en trad ik in bij de Congregatie PMY op 24 mei 1970.

De broer onder mij, het vierde kind, heeft tot aan zijn pensioen als onderwijzer/schoolhoofd op Papoea gewerkt. Met zijn vrouw heeft hij samen twee kinderen. Na zijn pensionering is het gezin in Yogyakarta gaan wonen.

Kind nummer vijf is mijn zusje. Zij werkte als onderwijzeres in Jakarta. Zij is getrouwd en heeft nu drie kleinkinderen.

Ook zij is inmiddels gepensioneerd en in Jakarta blijven wonen.

Mijn jongste broer was onderwijzer/schoolhoofd in Yogyakarta. Na zijn pensionering is hij met zijn vrouw en hun drie kinderen terugverhuisd naar zijn geboorteplaats en is daar nu landbouwer.

In mei 1970 trad ik in bij de Congregatie PMY en deed mijn eerste geloften in december 1973. Daarna werd ik naar Yogyakarta overgeplaatst. Mijn taak was het internaat beheren en les geven op de praktijkschool voor dove leerlingen. Daarnaast zorgde ik voor de gemeenschap van zusterstudenten. Ik werd ook gevraagd om twee avonden in de week een tweejarige cursus catechismus te volgen. In 1976 kreeg ik een nieuwe opdracht om verder te studeren. Dat betekende 's morgens colleges volgen en 's middags dove leerlingen onderwijzen. Na de studieopdracht te hebben voltooid kreeg ik in 1978 mijn oude werkzaamheden terug.

Om diverse redenen moest de praktijkschool in Yogyakarta (Dena-Upakara) in 1981 het internaat voor de leerlingen sluiten. Ik werd teruggeplaatst naar Wonosobo en moest Zuster Myriam Thérèse opvolgen bij de Stichting Dena-Upakara.

In 1983 kreeg ik de gelegenheid om in Sint-Michielsgestel in Nederland een cursus te volgen op het gebied van taallessen aan dove leerlingen. Dat was voor mij de eerste kennismaking met de Zusters DMJ in Nederland.

In 1991 moest ik geheel onverwachts Wonosobo verlaten. Het was een beslissing van de leiding van de Congregatie. Omdat ik zelf mocht kiezen waarheen, koos ik voor Jakarta. Na het proces van sollicitatie te hebben gevolgd, was ik aangenomen om les te geven aan de school voor dove Pangudi Luhur in Jakarta. Deze school wordt gerund door de broeders FIC. Ik was blij weer les te kunnen geven aan dove leerlingen na een onderbreking van tien jaar. Uiteindelijk heb ik daar nog twintig jaar gewerkt.

Tegenwoordig woon ik nog in Jakarta samen met Zuster Cecilia. De laatste twaalf jaar werk ik voor de parochie. Ik behartig de pastorale zorg voor gezinnen, beheer de sociale fondsen van de parochie en houd toezicht op de in- en verkoop van boeken en religieuze voorwerpen van de Orde der Karmelieten.

EEN NADERE KENNISMAKING

Wat was uw eerste kennismaking met de Zusters PMY en op welk moment besloot u zelf te kiezen voor PMY? Beschrijf de situatie en wat u erbij voelde?

Mijn eerste kennismaking met de Zusters PMY was op het moment dat ik begon te werken op de dovenschool in Wonosobo. ➤

Pas na er ruim drie jaar in dienst te zijn geweest, besloot ik lid te worden van de Congregatie PMY. Het had lang geduurd, en ik was pijnlijk verwickeld in een dilemma, omdat mijn moeder faliekant tegen was. Ik zou de wil van mijn moeder niet eerbiedigen als ik toch naar het klooster ging. Die innerlijke strijd in mij bleef mij negatief achtervolgen. Desondanks ervoer ik dat de roep van God sterker was, en dat is waarom ik toch het besluit durfde te nemen om in te treden.

Hoe werd er in uw omgeving (ouders, broers, zussen, vrienden) gereageerd, toen u ze vertelde dat u het klooster in wilde?

De heftigste reactie kwam van mijn moeder. Zij was diep teleurgesteld en zeer bedroefd, omdat zij tegen mijn besluit was om naar het klooster te gaan.

Haar heftige reactie was het gevolg van de zware druk van de kant van haar familie. Mijn eigen familie zette mij onder druk om niet naar het klooster te gaan. Broers en zussen steunden mij, maar er waren ook vrienden/kennissen die bezwaar hadden tegen mijn beslissing.

Desalniettemin volgden mijn beide ouders katholieke godsdienstlessen en werden later alsnog gedoopt. Vader kreeg de naam Thomas en moeder de naam Claudia. Nu was het hele gezin gelukkig omdat iedereen zich katholiek kon noemen. Waarschijnlijk dankzij de godsdienstlessen die zij hadden gevolgd en mede door de omgang met de katholieken kregen mijn ouders meer begrip voor mijn levenskeuze en die van mijn oudste broer. Uiteindelijk waren mijn ouders volledig bereid te aanvaarden dat twee van hun kinderen voor het kloosterleven kozen. Maar voor ze zo ver waren had ik inmiddels mijn eeuwige geloften gedaan.

Geef een schets van uzelf met positieve punten en aandachtspunten.

Ik heb veel positieve dingen van Onze Lieve Heer ontvangen. Ik denk dat ik nog niet bewust ben van alle positieve dingen in mij. Vijf positieve punten in mij zijn onder andere betrouwbaarheid, eenvoud, offervaardigheid, verantwoordelijkheidsgevoel en oprechtheid.

Ik ben me ook bewust van mijn tekortkomingen, die mijn aandacht vragen om mijn leven continu te verbeteren. Zoals ongeduld, ongeremd, geëmotioneerd, verlegen, hard en niet vergevingsgezind.

Is het ook wel eens moeilijk om een zuster te zijn en te leven in gemeenschap? En wat is de kracht, volgens u, van het leven in gemeenschap? Wat betekent voor u een leven in het teken van geloof en spiritualiteit?

Problemen die ik ervaar in mijn leven als zuster en het leven in gemeenschap ontstaan wanneer ik in een gemeenschap moet leven met jaloerse en arrogante mensen. Ik kan ook niet leven met mensen die altijd hun gelijk willen halen. De kracht die ik nodig heb om te kunnen volharden in het gemeenschapsleven zijn het gebedsleven, het geloof en de liefde. Gemeenschap en individueel gebed zijn de toerusting en kracht om te leven in dienstbaarheid binnen en buiten de kloostermuren. In de meditatie en reflectie worden wij gesterkt door de Heer die tot ons spreekt. In geloof vertrouwen wij op Hem, hopen wij op Zijn hulp en geloven wij in Zijn beloften om ons nabij te zijn en te sterken. In de liefde kunnen wij onze ego's wegdrukken omwille van anderen en/of de gemeenschap. Voor mij is dat de kern om te kunnen leven in geloof en spiritualiteit.

Wat is uw mooiste ervaring in het uw werk ooit? En wat uw moeilijkste?

De tijd dat ik les gaf in Jakarta, was voor mij de mooiste tijd. Ik ervoer dat ik gesteund en geaccepteerd werd door iedereen: de leerlingen, de leerkrachten, de ouders van de leerlingen, de medewerkers, het schoolhoofd en het schoolbestuur. De samenwerking met collegae en andere medewerkers ging vlot en plezierig.

Op persoonlijk vlak heb ik het heel zwaar gehad, nadat ik zo plotseling was overgeplaatst naar Jakarta. Ik werd bevangen door bitterheid en innerlijk hartzeer. Het was voor mij toen niet eenvoudig om de problemen los te laten.

Ik had de mensen die mij pijn hadden gedaan al langer vergeven, doch niet echt uitgesproken, zodat bitterheid en hartzeer nog in mij bleven domineren. Door in ge-

bed de problemen aan God over te laten, kon ik eindelijk in alle oprechtheid ze totaál vergeven. Pas toen voelde ik me bevrijd van mijn problemen en moeilijkheden. Ik dankte God dat Hij mij had bevrijd en genezen. Het waren bittere en zware ervaringen, maar die mijn leven uiteindelijk verrijkten.

Hoe ver heeft u zich ontwikkeld sinds u naar het klooster bent gegaan?

In het kloosterleven heb ik veel geleerd en ervaringen opgedaan. Ik voel dat ik in vele opzichten positief ben gegroeid:

- in het begrip van mijn roeping als religieus;
- in het begrip van de ascese en waakzaamheid;
- in het mezelf accepteren als gave Gods en dankbaar ervoor te zijn;
- de bereidheid om anderen te accepteren zoals ze zijn;
- in empathie;
- in positief denken.

Als u de nieuwe meisjes in het noviciaat een raad zou mogen geven, wat zou dat dan zijn?

Aan nieuwe kandidaten in het noviciaat zou ik het volgende meegeven:

- Sta open voor de begeleiding en vorming tot Zuster PMY.
- Wees sterk in de strijd tegen moeilijkheden; niet de moed opgeven.
- Treed conflicten met openheid tegemoet.
- Ontwikkel je door te oefenen en te volharden in het gebedsleven.
- Accepteer mede-novicen als makkers in de strijd en wees elkaar tot steun.
- Vermijd jaloezie.
- Durf te vergeven en sorry te zeggen. ●

¹ De 'Broeders van Maastricht

De missie van Zuster Indrawati

door Konradus Epa, een journalist van UCAN in Jakarta
vertaald door Zuster Emilia Fransiska Dian Widhowati

Zuster Veronica Indrawati, die dit jaar 71 wordt, denkt er niet over om het langzamer aan te doen. Ondanks haar leeftijd en het moeten lopen met behulp van een stok, blijft ze tientallen eenzame ouderen met verschillende religieuze achtergronden helpen in een bejaardenhuis dat ze runt in Banyumas, op Midden-Java.

Zuster Indrawati van de Congregatie Dochters van Maria en Jozef (DMJ) werkt er al langer dan tien jaar en wil een liefdevolle omgeving scheppen voor ouderen die geen familie hebben om op terug te vallen. Waren het aanvankelijk een paar mensen, inmiddels wonen er 52 ouderen uit heel Indonesië. De meesten waren nauwelijks in staat voor zichzelf te zorgen. "Het trauma van afgewezen worden door familieleden is een zware last om te dragen in de laatste fase van hun leven", zegt Zuster Indrawati. "Alles wat ze nodig hebben is liefde".

Ze zegt dat haar missie is om deze mensen zo gelukkig mogelijk te maken. Dat betekent echter, dat Zuster Indrawati bij anderen aan moet kloppen voor financiële ondersteuning, want er is niet eens genoeg voor de dagelijkse behoeften.

"Andere mensen moeten helpen," gaat ze verder. "Ik zoek actief naar donaties en vrijwilligers om naar het bejaardenhuis in Banyumas te komen, om een deel van de bewoners de broodnodige ondersteuning te bieden. Zorgen voor mensen zoals zij doet, was al haar doel. Nog voordat ze zuster werd, vertelt Zuster Indrawati. "Sinds ik in 1971 bij mijn Congregatie kwam, heb ik gemarginaliseerde mensen verzorgd, vooral ouderen".

Voorafgaand aan het opzetten van het bejaardenhuis, werkte Zuster Indrawati in verschillende zorgcentra, zoals Stichting Social Soegijapranata in Semarang, die

werd genoemd naar de eerste inheemse Indonesische prelaat, Jezuiet bisschop Albert Soegijapranata. Dit gaf haar een onschatbare ervaring in het zorgen voor ouderen om zo te weten wat hen gelukkig maakt. Om verveling en eenzaamheid te voorkomen, organiseert ze verschillende groepsactiviteiten, zoals naaien, handwerken, rozenkransen en souvenirs maken, koken, sporten en bidden.

Ze zegt dat het veel pijn doet om te zien dat mensen hun ouders of oudere familieleden in het bejaardenhuis laten vallen en nooit meer terugkeren - zelfs niet op bezoek komen. "Het doet pijn als inwoners hier de namen van hun kinderen blijven noemen, maar er niemand komt opdagen". Sinds de opening van het bejaardenhuis in 2006, zijn er 30 bewoners overleden.

"Zelfs dán nemen de kinderen niet de moeite om voor de zaken te zorgen". Naast het helpen van bewoners in het bejaardenhuis, bezoekt Zuster Indrawati ook

regelmatig ouderen bij hen thuis om met hen te bidden.

HULP VOOR WEDUWEN EN GEHANDICAPTEN

Zuster Indrawati zei dat haar inzet voor het helpen van verstotenen ook werd aangewakkerd door de hulp die zij gegeven heeft aan weduwen, die slachtoffer waren van de communistische zuivering in 1965-66¹, waarin meer dan een half miljoen mensen omkwamen. Zij, en een andere zuster (Zr. Martinetta †), hielpen 30 weduwen, vermeende communisten, die slachtoffer waren van deze brute gebeurtenis, door hen basisvaardigheden bij te brengen, zoals naaien en het maken van handwerken. De situatie waarin de weduwen verkeerden was niet veel anders dan die van de mensen in het bejaardenhuis waarin ze nu werkt. "Eigenlijk waren ze allemaal het slachtoffer van discriminatie", zegt ze. "De weduwen werden verstoten door de maatschappij. Ze konden geen banen krijgen omdat alles wat met het communisme te maken had destijds als taboe werd beschouwd". De weduwen verdienden geld door hun eigen handgemaakte producten te verkopen. Dat gebeurt ook voor/door het bejaardenhuis, maar het levert niet genoeg geld op om het huis zelfvoorzienend te maken.

ERKENNING

Haar inspanningen om gemarginaliseerde mensen te verzorgen en te dienen, ongeacht hun etnische of religieuze achtergrond, zijn niet onopgemerkt gebleven. In 2015 ontving Zuster Indrawati de *Srikandi Pemuda Pancasila Award* (onderscheiding/prijs) van *Pemuda Pancasila*, een non-profitorganisatie, genoemd naar de seculiere ideologie van Indonesië die pluralisme en een inclusieve samenleving bevordert. De organisatie zei dat de prijs was voor de

toewijding van Zuster Indrawati om minder fortuinlijke mensen te helpen. Vader Valentinus Sumanto, de plaatselijke parochiepriester, zei dat ze een speciale gave heeft om mensen het gevoel te geven dat ze geliefd zijn. Hij zei ook dat katholieken uit zijn parochie het bejaardenhuis vaak financieel helpen of voedsel schenken. Mia, 64, een moslim-weduwe die al drie jaar in het bejaardenhuis woont, zegt dat ze zich gelukkig voelt en geaccepteerd. "Het is verbazingwekkend hoe Zuster Indrawati om ons geeft en zich voor ons inzet, ondanks haar leeftijd", vertelt Mia. ●

¹ In de nacht van 30 september op 1 oktober 1965 werden zes generaals van het Indonesische leger vermoord door een groep die zich "30 September-beweging" noemde. President Soekarno weigerde partij te kiezen, waarop generaal Soeharto de macht na een dag van chaos overnam. Op 2 oktober had het leger volledige controle over de hoofdstad Jakarta en verklaarde Soeharto dat de staatsgreep van de 30 Septemberbeweging was mislukt. Op 5 oktober, de dag van de begrafenis van de generaals, werd door het leger een propagandacampagne tegen de PKI (Communistische partij) gestart. De nieuwe leiders publiceerden foto's van de vermoorde generaals en beweerden dat communisten, vooral vrouwen, hen hadden gemarteld, gecastreerd en de ogen uitgestoken. Latere lijkschouwingen hebben aangetoond dat dit verzinsels waren. De perscampagne overtuigde zowel het Indonesische als het buitenlandse publiek ervan dat de moordenaars lafaards waren die Indonesische helden hadden vermoord om de Indonesische Revolutie te ondermijnen. Ontkenningen door de communistische partij hadden weinig effect. Spanningen die zich jarenlang bij de bevolking opgekropt hadden kwamen tot een dramatische uitbarsting, die meer dan een half miljoen doden kostten.

De icoon van de genezing van de blindgeborene

Fresco uit het Dochiariouklooster op de berg Athos.

door Zuster Augusta de Groot

“Kijk en luister! Laat je raken!”

Een icoon van de genezing van de blindgeborene. Waarom? Omdat wij in de tijd na Pinksteren in het evangelie bij de Eucharistieviering, vaak horen hoe Jezus met de mensen omging en hen genas. Het hele verhaal vind je in het Johannes-evangelie hoofdstuk 9. Jezus, onderweg van de ene stad naar de andere.

Een blinde, doolt ook rond in dat gebied. Uitgestoten door de mensen, zoekt hij naar hulp, naar genezing en ondertussen bedelt hij om geld of goed. Hij leunt op zijn stok waarop hij vertrouwt om niet door kuilen of gaten in de weg te struikelen of te vallen.

En terwijl de leerlingen vragen stellen en op afstand blijven, kijkt Jezus naar deze mens. Hij luistert naar de vraag van deze man die zijn hand al uitsteekt om iets te krijgen. Jezus laat zich raken door deze mens en steekt zijn hand uit, niet om hem een aalmoes te geven, maar om de ogen aan te raken en de blinde laat die aanraking toe. Hoe wonderlijk is deze wederzijdse aanraking!

De blinde luistert, want hij krijgt na deze aanraking een opdracht: “Ga je wassen in de vijver van Silóam”, wat gezondene betekent.

Hij ging in geloof, met vertrouwen in deze man Jezus, en zie, hem werden de ogen geopend.

Hij gaat terug naar zijn stad (de achtergrond verbeeldt dit) en vertelt aan iedereen dat hij door Jezus is genezen. Maar zij geloven hem niet en hij wordt opnieuw buiten geworpen. En opnieuw komt hij Jezus tegen die hem vraagt of hij in de Mensenzoon gelooft. En dan klinkt de vraag “Wie is het Heer?” “Hij die voor je staat”, zegt Jezus en de blinde antwoordt: “Ik geloof Heer”.

Op de icoon staan de twee hoofdpersonen in het midden. Zij moeten gezien worden; de ene is degene die in het donker leeft en blind is, de Ander is het Licht van de wereld.

Waar gaan wij met onze blindheid naar toe en aan wie vragen wij om hulp?

Laten wij ons raken door de vragen van anderen en durven wij ons te laten raken door Jezus' woorden en liefdevolle houding naar de mensen?

Wij kunnen ook elkaar raken en aanraken door liefdevolle woorden en gebaren. Wij kunnen elkaar genezen als wij luisteren en ons laten raken door de hulpvragen die op ons af komen. Maar we mogen niet alles van de ander verwachten, wij hebben zelf ook een opdracht, “Ga naar...

Dat ook wij mogen zien en ons laten raken, onze ogen wassen, opdat ze geopend worden en ook wij uitroepen: “Ik geloof Heer en ik zie”. ●

Algemene Oversten DMJ - deel 100

Zuster Elise van der Westen

1947 - 1965

Op 7 juli 2019 bestond de Congregatie DMJ 199 jaar. In al die jaren zijn er 16 Algemene Oversten geweest. Van Anna Catharina van Hees in 1820 tot aan Zuster Antonie nu (sinds 2013). In deze serie besteden we aandacht aan de Algemene Oversten die de Congregatie heeft gekend in bijna twee eeuwen DMJ. Zuster Venantia van Maanen heeft in 1947 - na 18 jaar - het stokje overgegeven aan Zuster Elise van der Westen. Ook haar termijn als Algemene Overste duurde 18 jaar en er zijn in haar bestuursperiode veel nieuwe uitdagingen aangegaan en ook beëindigd. Daarom over haar bestuurstermijn meerdere afleveringen. In dit nummer de derde aflevering.

door Zuster Veronie Franken

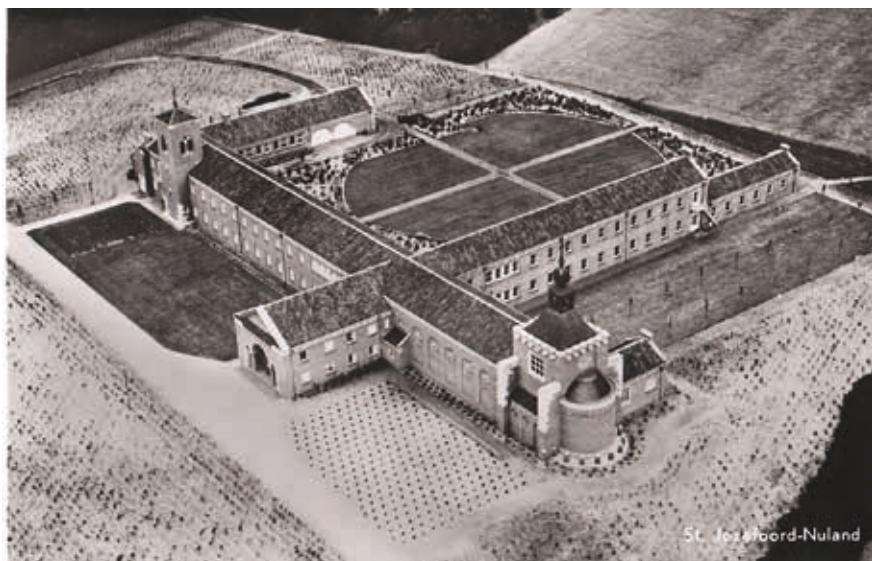
1952

In dit jaar werd het 'klein brevier', waar Pater Stallaert, Redemptorist, en de Norbertijnen van Heeswijk jaren aan gewerkt hebben, ingevoerd. Baden de zusters eerst het Officie van Maria dat iedere dag hetzelfde was, nu kon door het brevier de gemeenschap met de Kerk meeleven, met haar mysteriën en heiligenfeesten, terwijl de voorgeschreven ceremoniën de oplettendheid en aandacht verhogen. En – lezen we in de kronieken – "Nooit was er zoveel geestdrift voor het getijdengebed als nu. De kapel is tijdens het koorgebed geheel gevuld".

Er wordt ook veel aandacht aan begeleiding en lezingen besteed. En in de Heeriaan wordt veel door de Vicaris Hendrikx uitgelegd.

Zuster Elise van der Westen

Eén van de
eerste foto's van
St. Jozefoord

Toch is dit ook een tijd van het teruglopen van roepingen. In 1954/1955 traden nog twee groepen van ongeveer tien postulantinnen in. Velen gingen weer weg en later was er een groot aantal uittredingen van eeuwige geprofeste zusters uit deze groep.

NIEUWE TIJDEN

In juni '52 woonden Moeder Elise en Zuster Damiana een congres te Bouvigne bij. Er waren 70 Congregaties vertegenwoordigd. Tussen de lezingen (er waren verschillende sprekers) kwamen de Algemeene Oversten en Novicenmeesteressen bij elkaar en bespraken het zo moeilijk probleem der aanpassing in deze tegenwoordige tijd. Waarschijnlijk is op dit congres het initiatief genomen om een cursus voor novicenmeesteressen te beginnen. Men zou op dit punt terug komen. Vanaf 1955 tot 1957 gingen Zuster Parenta en Zuster Charitas – de Congregatie had in deze jaren twee novicenmeesteressen! – samen naar de Conferenties voor Kloosteroversten.

Van deze jaren zijn de aantekeningen van Zuster Charitas bewaard gebleven.

ST. JOZEFOORD

Op 22 augustus 1952 werd het nieuwe gebouw St. Jozefoord in Nuland ingezegend. Daar was veel aan voorafgegaan.

Rond 1945 leefde bij het Bestuur van de Congregatie de gedachte naar betere huisvesting uit te zien voor onze zieke en oudere zusters. Bijzonder welkom was het aanbod van de heer en mevrouw Ras om hun landgoed 'Duyn en Dael' in Nuland over te nemen.

Het huis van de familie Ras was in de oorlog gebombardeerd en tijdelijk vonden zij een gastvrij onderkomen bij de Zusters van de Choorstraat. Eerst in het klooster in Oss: de Vlashoek en eenmaal terug in Nuland woonden zij maandenlang in het St. Martinushuis in de Kerkstraat.

Na veel overleg kwam er op 3 mei 1948 de aankoop van de grond voor St. Jozefoord tot stand. Juridisch was zeer goed gekozen voor "een akte van schenking" want daarmee ging men met gesloten beurzen te werk terwijl er toch voorwaarden in de akte konden worden opgenomen, onder andere lijfrenten voor de familie Ras. ➤

De hoofdingang van
St. Jozefoord

Mevrouw Ras stelde er geen prijs op dat de villa opnieuw werd opgebouwd.

a. Er was geen meubilair meer om een groter huis bewoonbaar te maken.

b. Zij wilde geen burens dichtbij.

Het echtpaar Ras liet voor zichzelf een eenvoudige bungalow bouwen, Huize 'De Toevlucht', die na verbouwingen in 1990 is afgebroken, omdat het er zo vochtig was, opnieuw werd opgebouwd en anno 2019 nog steeds als vakantiehuis voor de zusters gebruikt wordt.

Er werd een klooster gebouwd voor ongeveer 100 zusters en op 22 augustus 1952 kwamen de zusters uit Hintham en daarna de bejaarde zusters uit het Moederhuis en van de verschillende afdelingen. Voor de zieke zusters was er een aparte vleugel, de overige zusters, zowel verzorgden als verzorgenden woonden in het overige gedeelte. Er werd nog niet over verzorgden gesproken. Oud en jong deed dapper mee om er een fijn huis van te maken. Daarna volgden er nog vele aanpassingen en uitbreidingen. ●

De ingang naar
het klooster

Ontdekkingen in de Veste

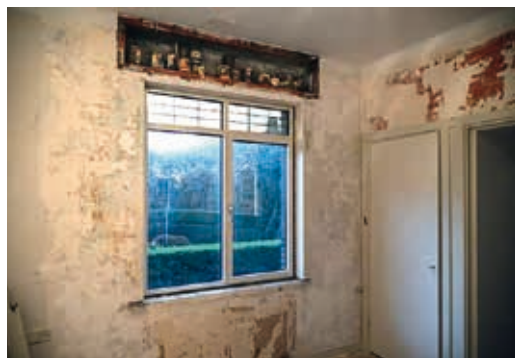
De Zusters van de Veste, zo werden onze zusters genoemd die woonden in het huis dat 'De Veste' heette, gelegen aan de Kwakkenbergweg te Nijmegen. Vijf jaar geleden zijn de laatste zusters verhuisd naar het Moederhuis in 's-Hertogenbosch en werd de woning verkocht. De Gelderlander doet verslag van een opmerkelijke – altijd onopgemerkt gebleven – vondst.

door Ronald Peters (Gelderlander 16 november 2018)

fotografie door Paul Rapp

Hij is er even een beetje stil van. “Zo-
iets zien we eigenlijk nooit.” Wiel
Lenders, directeur van het Bevrijdingsmu-
seum in Groesbeek, kijkt in de Nijmeegse
woning naar tientallen potten, blikken en
dozen met voedsel. Boontjes, jam, asper-
ges, havermout, honing, koffie. Hamsteren
anno 1944. Het zijn stille oorlogsgetuigen.
Een kleine 75 jaar stond deze aanzienlijke
voedselvoorraad onaangeroerd in een
huis aan de Nijmeegse Kwakkenbergweg.
Verstopt in drie holle ruimtes boven even-
zoveel ramen. Ruimtes waar, achter hou-
ten platen, ouderwetse rolluiken zouden
moeten zitten. Maar die maakten in de
donkere oorlogsjaren plaats voor potjes
met Stegeman groentes, met zwartebes-
senjam van Zwaardemaker en Co, met de-
licatessen waarop een sticker nog altijd
trots een *all fresh-garantie* meldt. Nog een
geruststelling: op een ander stickertje
staat *omzetbelasting inbegrepen*.

Sinds 2015 wonen Jessica Bergsma en
Rutger Hoeting met hun dochters in de
ruime woning aan de Kwakkenbergweg.
Beetje bij beetje wordt er verbouwd en op-
geknapt. Bergsma: “Rutger doet veel zelf.
Het huis is altijd goed onderhouden, maar
verbouwd was er nooit. En zo kwam hij

Een deel van de voedselvoorraad uit de Tweede Wereldoorlog die werd gevonden in een woning aan de Kwakkenbergweg aan de bovenkant van het raam.

die holle ruimtes ook tegen. Ik vond het een beetje vies, al die spinnenwebben, maar hij vond het geweldig. Wat een vondst. Vandaar dat we ook het Bevrijdingsmuseum gebeld hebben. En alles voorlopig zo hebben gelaten als het er nu staat.”

Die vondst was een enorme verrassing, maar ook weer niet helemaal. Bergsma: “Een maand of twee geleden stond hier een oude dame in de tuin. Ze was even in Nijmegen en vertelde dat zij tijdens de oorlog hier woonde. Ze was toen aan jaar of 6. We hebben haar rondgeleid. Ze heeft ➤

van alles verteld over het huis en vroeg op een gegeven moment ook of we nog blikken hadden gevonden. Toen snapten we niet wat ze bedoelde. Nu wel natuurlijk.”

NONNEN

Het verhaal zoals Bergsma en Hoeting dat tot nog toe konden reconstrueren: “Het huis is in 1938 gebouwd en werd bewoond door de familie Van Berne. Van Berne was directeur van steenfabriek de Groenlanden in Ubbergen. Daarna hebben er onder anderen een aantal nonnen in gewoond.”

“De vrouw, die toen een meisje was, vertelde dat de familie tijdens de oorlog iedere dag het bad vol liet lopen, voor het geval het water werd afgesloten. In de kelder achter een kruipruimte bevindt zich ook een geheime kamer. Daar heeft de familie geschild, maar was ook de vader ondergedoken toen de Duitsers hem zochten om hem in Duitsland te werk te stellen.”

ROLLUIKEN

Aan de achterzijde van de woning laten rolluiken die er nog wel zitten, zien dat de oorlog inderdaad niet aan de woning voorbij ging. Op verschillende plekken getuigen gaten van granaatscherven van de strijd die zich hier afspeelde.

Wiel Lenders, directeur van het Bevrijdingsmuseum in Groesbeek, bekijkt een van de potten.

Bevrijdingsmuseum-directeur Wiel Lenders is zeer verguld met deze bijzondere gift. „Je weet natuurlijk niet precies wanneer dit allemaal in die ruimtes verstopt is. Tot 1944 was de voedselsituatie in Zuid-Nederland redelijk. Ik kan me voorstellen dat de voorraad is aangelegd uit angst voor naderende tekorten, of misschien na 17 september 1944. De start van operatie Market Garden.

Over een paar weken haalt het museum de vele potten en blikken – het zijn er zeker honderd – op. Een deel zal in het nieuw te bouwen museum tentoon worden gesteld. Lenders: “Als wij voedsel krijgen aangeboden, zijn het vaak militaire blikken of eten dat gedropt is. Maar zoiets, gewoon uit de winkel, zie je eigenlijk nooit.”

Of hij ook een paar blikken opentrekt? “Zeker niet. We laten het straks zien zoals het is. Inclusief de inhoud. Ik denk ook niet dat het allemaal nog even smakelijk zal zijn.” ●

Mag ik ook wat zeggen?

In het decembernummer van de Heeriaan 2018 plaatsten we twee gedichtjes uit het boekje 'Feest door heel het jaar' van Anke van Ewijk. Ze schreef het boekje in 1962, toen ze al wel voor de klas stond, maar nog niet was ingetreden bij de Congregatie Dochters van Maria en Joseph. Er is echter nóg een boekje van haar hand, 'Mag ik ook wat zeggen?'. Het boekje is volgens Zuster Anke in 1961 geschreven. Omdat zij de eerste klas had, werd haar gevraagd om de kinderen gelegenheidsversjes te leren. Juf Anke schreef ze zelf. Babs van Wely maakt de tekeningen. De broer van Anke spoorde haar aan de versjes uit te geven. En zo geschiedde. Twee versjes die passen bij de winter die gaat komen.

SINTERKLAAS

Nu u bij ons bent gekomen,
Wil ik u een pleziertje doen.
't Liefst gaf ik, Sint en Pieter
U allebei een dikke zoen!

Zó blij ben ik dat u hier bent.

Lieve Sint, u bent al oud.
U wilt zeker toch wel geloven
Dat ik heel veel van u houd?

En u vindt het vast wel prettig
Als ik – en dat is heus waar –
Zal proberen lief te blijven,
Sinterklaas, tot volgend jaar!

NIEUWJAAR

Twaalf uur, het jaar is om.
Het nieuwe gaat beginnen.
Gelijk nu met dit nieuwe jaar
Kom ik even bij u binnen.

Een zalig nieuwjaar wens ik u.
Een jaar vol zonneschijn,
Geen zorgen en geen narigheid
Dan wordt dit jaartje fijn!

Ik vraag het Onze-Lieve-Heer.
Beloof u tot besluit:
Ik doe mijn best zoveel ik kan.
Mijn nieuwjaarswens is uit.

200 jaar Congregatie DMJ

Op 7 juli 2020 is het dan zover, de oudste Congregatie van de stad viert haar 200-jarig jubileum! Pastoor Heeren had misschien in zijn stoutste dromen niet kunnen voorzien dat 'zijn' zusters zolang zoveel zouden betekenen voor velen. En het is nog niet voorbij. Het verhaal gaat door!

door Brigitte Lutters

Tien jaar geleden, ter gelegenheid van het 190-jarig bestaan van de Congregatie DMJ vertelden Adri Bosch en Thérèse Heyne (†) een verhaal over de geest, het hart, de vurigheid en de liefde. Iemand moest het tenslotte doen.

De voorstelling was in de kapel van het Moederhuis en alle Zusters DMJ waren daarbij aanwezig. Adri en Thérèse (partners in leven en werk met passie voor el-

kaar en het woord) wisten op ongeëvenaarde wijze zich te verplaatsen in het leven van de zusters. Van alle zusters, in hun diversiteit. Zij vertelden met begeleiding van dans en muziek, het verhaal van de moeder die haar zeven dochters uitzond. Zij zaten ter afscheid rondom het heilig vuur. Toen riep de moeder haar dochters één voor één bij zich en gaf hen elk een eigen opdracht om te gaan naar waar ze nodig waren. De middelste dochter bleef thuis om voor het vuur en hun moeder te zorgen. Na veertig jaar zouden ze elkaar thuis terugzien...

Dit verhaal is nog net zo levend als het vuur dat nog altijd brandt! Vele zusters zijn ons in de afgelopen tien jaar ontvallen, maar vergeet niet dat er in het afgelopen decennium ook het liefdewerk op Timor Leste is bijgekomen. En in Nederland de Vrouwen DMJ die de spiritualiteit van de congregatie blijven uitdragen in hun eigen levens en niet op de laatste plaats, al het werk dat de zusters nog altijd doen voor elkaar en voor de medemens, ondanks de leeftijd.

In 2020 zal dit jubileum bescheiden worden gevierd, maar niet onopgemerkt blijven. De blik is gericht op de toekomst en zal ook dan een verhaal worden over de geest, het hart, de vurigheid en de liefde. ●

Thérèse Heyne en Adri Bosch Foto's Tom Croes

Herinneringen aan St. Jozefoord

Op initiatief van de activiteitenbegeleidsters (Marie-Louise en Astrid) van het Moederhuis in 's-Hertogenbosch gingen wij, Zusters Longina, Leonarda, Swithberta, Eugenie (t) en ondergetekende koffie drinken in ons 'eigen' vakantiehuis. We ontmoetten daar door onze Bossche medezusters Adolphine, Denise, Richarda en Veronie. Veel herinneringen werden opgehaald.

door Zuster Magdalenie van Dijk

Het was een gezellige samenkomst en al pratende kwamen er verhalen los over vroeger.

In juli 1952 werd ik gevraagd om van Best te verhuizen naar Hintham. Hier was een tehuis voor bejaarde en zieke zusters. Vóór de middag hielp ik in de keuken, samen met Zuster Bernardinie Jansen. 's Middags ging ik met Zuster Petronia en Zuster Matthea het nieuwe huis St. Jozefoord in Nuland schoonmaken.

In augustus dat jaar verhuisden alle zusters van Hintham naar St. Jozefoord. Dit hield héél wat in en kostte geruime tijd voordat ieder zich er geleidelijk aan thuis begon te voelen.

Zuster Magdalenie van Dijk (links) in gesprek met Zuster Adolphine van Asseldonk

Op 22 augustus werd in aanwezigheid van het Algemeen Bestuur, het huis officieel ingezegend door Mgr. Mutsaerts. Na een plechtige Heilige Mis kwamen alle zusters gezellig met elkaar koffie drinken in de refter. Hierna ging de bisschop met Rector van Helvoirt iedere afdeling inzegenen. Zo ook de keuken. Alles had nog niet z'n vaste plek in de keuken, de aanrecht stond nog vol, maar alles werd gezegend! Zuster Bernardinie, Zuster Theodarda en ik werkten in de keuken en in de broodkamer werkte Zuster Anastasia.

Alle zusters hier op St. Jozefoord deden alle werkzaamheden. Ieder met haar eigen capaciteiten. Oudere zusters, die nog vitaal waren, hielpen mee met 'het aardappelen pitten' en het schoonmaken van de groenten. Alle groenten en aardappelen kwamen uit eigen tuin. In de zomer plukten de zusters zelf aardbeien en bessen. Er werd volop genoten van alle peren en appels die op het terrein werden geoogst. De enige personeelsleden waren drie tuinmannen. Naast alle werkzaamheden in de tuin, deden zij ook technische klussen. Zuster Elisia en Zuster Johannes zorgden voor de zieken. Zuster Simplicia zorgde voor de rector, die hier in huis woonde.

In hetzelfde jaar werd aan de bejaarde zusters van de congregatie die elders woonden, gevraagd om op St. Jozefoord te komen wonen. Dat was een enorme overgang om alles achter te laten en in een nieuwe omgeving te wennen. Op het eind van het jaar waren we al met ongeveer 80 zusters.

Wat nu het restaurant is op St. Jozefoord was toen de refter.

‘s Middags na het warme eten en nadat alles opgeruimd was hielden we samen recreatie met handwerken of kaarten.

Naast de werkzaamheden waren er ook vaste tijden van gebed. We baden samen het rozenhoedje, de gebeden van het gebedengebed en iedere dag was er een Heilige Mis.

Waar nu Welzijn & Recreatie is, was toen één grote slaapzaal met chambrettes. Voor ieder chambrette hing een wit gordijn ter afscheiding. Geen enkele zuster had een eigen kamer.

Wat nu Zonlicht is, was de ziekenafdeling ‘Beneden’ en op Torenlicht was de ziekenafdeling ‘Boven’. Medezusters die hier voor de zieke zusters zorgden, aten gezamenlijk in de kleine refter op de ziekenafdeling.

Zo werd het geleidelijk aan Kerstmis en was er op de Tweede Kerstdag professiedag in het Moederhuis. Zuster Simplicia en ik mochten bij uitzondering hier naartoe, wat we erg leuk vonden. Toen we thuis kwamen kregen we te horen van Zuster Beata (de huisoverste) dat er appeltjes waren gevallen. Wie er een appeltje zou krijgen, werd niet gezegd. Op 2 januari klonk er in de Rafter de mededeling: Zuster Magdalenie gaat op 6 januari naar Beverwijk. Zo wist ik dus dat er een appeltje voor mij was.

Ik vond het heel jammer dat ik St. Jozefoord moest verlaten. Ik was hier nog graag gebleven, maar zoals we het beloofden bij onze professie, stond gehoorzaamheid voorop.

Negen jaar heb ik in Beverwijk gewerkt en hierna was mijn volgende opdracht de St. Maartenskliniek in Nijmegen. Na zes jaar ben ik verhuisd naar Sparrendaal om te werken bij de Paters van Scheut. Hier heb ik 25 jaar met veel plezier gewerkt als hoofd van de keuken.

In 1992 mocht ik weer terug naar St. Jozefoord. Nu woon ik al weer 26 jaar hier in grote tevredenheid. ●

Een oud huis

door Zuster Tine Vink

Na een bezoek aan Museum Vrijthof in Maastricht, viel mijn oog, bij het verlaten van het museum op een tekst van T.S. Eliot, die mij aansprak in verband met de toekomst van onze Congregatie.

Een oud huis

*In een oud huis valt altijd te luisteren;
er wordt meer gehoord dan gesproken.
En wat gesproken is, blijft in de kamer
wachten tot de toekomst het hoort.
Wat er ook gebeurt, begon in het verleden
en drukt hard op de toekomst.*

T.S. Eliot (1888-1965)

*In een oud huis valt altijd te luisteren;
er wordt meer gehoord dan gesproken.*

Wij zijn als zusters DMJ/PMY ooit begonnen in de veilige baarmoeder en wij geven – al bijna tweehonderd jaar lang – leven door aan generaties zusters na ons. (Kapittel 2017)

*En wat gesproken is, blijft in de kamer
wachten tot de toekomst het hoort.*

Het Algemeen Kapittel beveelt het Algemeen Bestuur aan om de organisatiestructuur van de Congregatie na 2021 (na de zetelverplaatsing) aan te passen. (Kapittel 2017 C.6.)

*Wat er ook gebeurt, begon in het verleden
en drukt hard op de toekomst.*

Het Algemeen Kapittel vraagt het Algemeen Bestuur het apostolaatswerk te blijven stimuleren. Deze nóóit stoppende missie dient bemoedigd en gestimuleerd te worden in beide regio's. (Kapittel 2017 D.2.)

Het Algemeen Kapittel geeft het Algemeen Bestuur de opdracht om in samenwerking met het Regionaal Bestuur Nederland huisvestings- en milieubeleid te ontwikkelen met betrekking tot het Moederhuis in 's-Hertogenbosch. (kapittel 2017 D.3.)

Zo gaan wij ook de toekomst tegemoet. Zacht en Krachtadig! ●

Jubilea in 2020

200 jaar Congregatie:

1820 – 07 juli – 2020

Congregatie Dochters van Maria en Joseph 's-Hertogenbosch

75 jaar in het klooster:

1945 – 24 juni – 2020

Zuster Ine Sterk, Moederhuis 's-Hertogenbosch

1945 – 27 december – 2020

Zuster Raphaël Pirovano, Moederhuis 's-Hertogenbosch

1945 – 27 december – 2020

Zuster Joantine van Lochem, St. Jozefoord Nuland

60 jaar in het klooster:

1960 – 4 januari – 2020

Zuster Michelle van Beers, St. Jozefoord Nuland

1960 – 4 juli – 2020

Zuster Caroline Staassen, Moederhuis 's-Hertogenbosch

50 jaar in het klooster:

1970 – 24 mei – 2020

Zuster Theresia Sumarwati, Jakarta Indonesia

25 jaar in het klooster:

1995 – 7 juli – 2020

Zuster Anastasia Ervin Sri Agustin, Timor Leste

De Kapucijnen verlaten 's-Hertogenbosch na vier eeuwen, deel 4

De franciscanen hebben het kapucijnenklooster op de Van der Does de Willeboissingel overgenomen. Het blijft dus in de Franciscaanse familie. Het heet nu 'Stadsklooster San Damiano'. Bijna alle kapucijnen zijn vertrokken, maar Pater Philippus en Pater Savio bleven achter. De laatste moest echter om gezondheidsredenen per 1 september 2019 ook naar Tilburg uitwijken. Een andere kapucijn komt regelmatig over vanuit Tilburg, Broeder Ad Vermeulen.

We vervolgen het verhaal over de honderd en twintig jaar kapucijnen in de stad: van 1898 tot 2018.

door Ton Vogel

DOROTHÉE VAN BEUGEN (1845-1929)

Wat is er nog meer over haar bekend? Over haar motieven, haar uitgekiend diplomatiek spel om haar doelen te bereiken?

Ze was de dochter van een rijke koopman die als goudsmid en lakenhandelaar zeer fortuinlijk was geweest.

Evenals haar zus Jeanette ging ze naar een kostschool van de Zusters Ursulinen in Boxtel. Jeanette werd later ook Ursuline. Dat wilde Dorothée ook wel, maar ze kon haar ouders, woonachtig op het adres Achter het Wild Varken 11, niet in de steek laten.

Moeder overleed en vader kwam in psychische problemen en werd opgenomen in Huize Padua, een inrichting van de Broeders Penitenten, naast het kapucijnenklooster in Handel. Bij de bezoeken aan haar vader kwam ze in contact met de gardiaan van dat klooster die haar vader begeleidde. Bij beide zussen

Gedienstige pater Savio

Achter het Wild Varken 11

Locatie Leonarduskerk en kapucijnenklooster op 't Zand

rijpte het plan om een klooster te stichten, Jeanette ging voor een ursulinenklooster, Dorothée voor een andere orde: *'Het zou voor Den Bosch op geestelijk gebied toch zo'n weldaad zijn, als er in Den Bosch een klooster van Paters Capucijnen zou zijn'*.

En tegenover de bisschop hebben beide zussen zich zo opgesteld: *"Wij willen niets anders doen dan datgene wat voor Onze Lieve Heer het aangenaamst is"*. Het duurde nog een jaartje voordat bisschop Mgr. W. van de Ven de plannen van Dorothée ook zo aangenaam zou vinden.

De bisschop gaf in 1902 aan bouwpastoor G. van der Kant opdracht om bij het

Emmaplein aan de noordzijde van 't Zand een parochiekerk te bouwen. Bij het begin van de bouw bleek dat voor de fundering van de grote neogotische Leonarduskerk geheid zou moeten worden, vanwege de slechte bodemgesteldheid. Dat zou f 20.000 extra kosten en om dat te vermijden stelde de pastoor voor aan het gemeentebestuur om de kerk vlak achter het kapucijnenklooster te bouwen, aan de Oranje Nassaulaan. Dorothée las erover in de krant en besloot met haar zus dit 'gevaar' te bestrijden, want de kapucijnen waren er zeer ongelukkig mee. Met haar zus kwam ze met de volgende strategie bij de bisschop. Wij zullen f 20.000 bijdragen

als de kerk gebouwd wordt aan het Emmaplein, in het andere geval dragen we geen cent bij. De bisschop ging met graagte overstag en de parochiekerk van H. Leonardus kwam in 1905 gereed aan het Emmaplein. Daar is ze helaas in 1971 gesloopt.

In mijn jonge jaren woonde ik op de Koningsweg, aan de zuidzijde van 't Zand, en liepen we 's zondags naar de nabijgelegen paterskerk van de kapucijnen. Die was veel dichterbij dan de excentrisch gelegen Leonarduskerk. In de parochiekerk kwamen we alleen voor de Eerste H. Communie, en voor het H. Vormsel. En we kwamen er als we maandelijks vanuit de Kempenlandstraat, waar onze Aloysiusschool toen stond, slechts 100 meter van de kerk, te biechten gingen bij pastoor Ras. Die ons al de dagelijkse zonden vergaf, al bijna voordat we in de biechtstoel waren verschenen.

Dus: Dorothée heeft ook invloed gehad op de kerkgang in mijn jeugdjaren. Hoewel... de meeste H. Missen heb ik bijgewoond in de kapel van de zusters JMJ als misdienaar op Mariënborg, tijdens de diensten, deels in het Latijn.

SCHENKINGEN

Behalve haar giften voor de totstandkoming van een kapucijnenklooster in de stad

doneerde Dorotheë van Beugen geld voor een nieuw klooster van de Ursulinen in Uden waar haar zus was ingetreden. De Broeders Penitenten kregen een bedrag om grond te kopen in Udenhout. Hier zou later Huize Assisië gevestigd worden. Ook de Katholieke Universiteit in Nijmegen mocht zich in haar belangstelling verheugen. En ze schonk op 13 augustus 1913 f 10.000 voor de nieuwbouw van de St. Cathrienkerk in haar parochie. Dat was 1/10 deel van de bouwkosten. En haar grote woning Achter het Wild Varken 11, met een eigen kapel, schonk zij aan de 'Weense Zusters', die daar tussen 1925 en 1951 hun klooster hadden. Dorotheë was presidente van de Derde Orde en draagster van de Pauselijke onderscheiding

Pro Ecclesia et Pontifice. De Derde Orde is een organisatie van leken, buiten een klooster wonend. Ze richten hun leven in de geest van St. Franciscus in.

START EN OPLEIDINGEN

Toen het klooster af was in 1898 betrokken de kapucijnen de nieuwbouw. Samen met de eerste gardiaan, Natalis Verhoeven van Gemert, vormden zeven paters, vijf broeders, vier lekenbroeders en vier broeders-novicen de gemeenschap. Op 1 september kwam er nog een groep broeders uit Helmond naar 's-Hertogenbosch.

In de beginjaren was het noviciaat van de broeders hier in de stad gevestigd. De priesteropleiding was op verschillende plaatsen ondergebracht: het noviciaat in Babberich, in Helmond werd

filosofie gedoceerd, voor theologie ging men twee jaar naar 's-Hertogenbosch en nog twee jaar naar Tilburg. Tot slot was er nog een jaar eloquentia (welsprekendheid) in Breda. In de loop der tijd werden er in dit studietraject veranderingen aangebracht: het kleinseminarie kwam in Slikgat (Langeweg) en later in Oosterhout.

Het klooster in 's-Hertogenbosch ging vanaf 1906 functioneren als provinciaal. Tot dan was het bestuurscentrum in Tilburg gevestigd. Daar werd echter ruimte gemaakt voor de missieprocuur¹ ten behoeve van de missie op Borneo. In het Bossche klooster kwamen twee spreekkamers ter beschikking van de provinciaal en zijn secretaris, die tevens archivaris en econoom was. De rust in het klooster werd regelmatig verstoord door de ontvangst van gasten. Men moest vaak improviseren met de ruimte: bij bestuursvergaderingen en de driejaarlijkse kapittels. In deze situatie kwam pas jaren later verbetering.

BROUWERIJ

Een activiteit die in meerdere kloosters bedreven werd, was het brouwen van bier. In een ruimte achter in de tuin was vanaf 1898 de brouwerij gevestigd. Het bier, de Ster, was alleen voor eigen ge-

Drie portretten van de familie Van Beugen in de pandgang

H. Hartbeeld aan de voorgevel

bruik en werd bewaard op vat. In richtlijnen uit 1909 werd het biergebruik geregeld: soberheid was van belang. Van 1919 tot 1923 werd het brouwen gestopt. Daarna werd lichter bier gemaakt. In 1942 werden de brouwactiviteiten gestaakt. De brouwerij werd in 1949 afgebroken. Uit een stuk koper van de brouwketel werd een godslamp vervaardigd.

GROEI

De stichting van het Bossche klooster was het nieuwe begin van voortgaande bloei voor de kapucijnenorde in Nederland. Waren er in 1900 totaal 221 leden, dit aantal was in 1925 gestegen tot 432 kapucijnen. Na de stichting van het Bossche klooster waren er kloosters opgericht in Sluiskil, Rilland-Bath,

Velseroord, Amsterdam, Rotterdam en Biezenmortel. In totaal waren er 15 kloosters.

In het jaar 1965 was het aantal kapucijnen gegroeid tot 639 en waren er zeven kloosterstichtingen bijgekomen, waaronder een tweede klooster in 's-Hertogenbosch. (De Derde Orde kreeg in de Antoniusparochie op de Muntel een tweede afdeling).

Provinciaal Ancletus Snijders besloot in 1935 tot de bouw van een nieuw provinciaal naast het bestaande klooster. Door de groei van de orde was er namelijk ruimte nodig voor vergaderingen, voor de bibliotheek, het archief en voor de econoom. Architect Martien van Beek ontwierp het gebouw. Hij was weliswaar geen kapucijn, maar had er wel connecties. Hij werd gezien als

de opvolger van broeder-architect Felix Bayens, die de orde 40 jaar gediend had. De bouw werd gegund aan firma J. van Rosmalen en Zn uit de stad. Op 8 mei werd het gebouw ingewijd door Tarcicius van Valenburg, vicaris-generaal van Pontianak op Borneo. Ook de eigen kapel, toegewijd aan Laurentius van Brindisi, werd door hem geconsacreerd. De vaste bewoners van het provinciaal hielden zich vooral met bestuurstaken bezig, maar verrichtten in de stad en daarbuiten als het nodig was ook assistentenwerk. Midden jaren 1930 woonden er in het Bossche klooster ruim 70 kapucijnen. Het noviciaat was van Tilburg naar 's-Hertogenbosch verplaatst. Het was de grootste groep novicen tot nu toe, 27 in getal. Op de bovenste verdieping waren daarom cellen toegevoegd.

Zaaltje in het klooster met de groet: O Crux Ave...

GRAFMONUMENT VAN VAN BEUGEN OP DE BEGRAAFPLAATS IN ORTHEN

O CRUX AVE SPES UNICA -
(Gegroet o kruis, onze enige hoop)

HIER RUSTEN IN AFWACHTING DER ZALIGE
VERRIJZENIS
ONZE DIERBARE OUDERS

MEVROUW W.J. VAN BEUGEN-MENNEN
GEBOREN TE 'S BOSCH DEN 11 JUNI 1802
ALDAAR OVERLEDEN DEN 14 NOV. 1888
VOORZIEN VAN DE HH. SACRAMENTEN DER
STERVENDEN

EN HAAR ECHTGENOOT
DE WELEDELE HEER P.F. VAN BEUGEN
OFFICIER IN DE ORDE VAN VERDIENSTEN
GEBOREN TE 'S BOSCH DEN 16 AUGUSTUS
1813
EN OVERLEDEN DEN 3 MEI 1895
VOORZIEN VAN DE HH. SACRAMENTEN DER
STERVENDEN
R.I.P.

Grafplaat van Dorothea, 1929

RUSTPLAATS VAN MEJUFFROUW
**DOROTHEA ARNOLDA JOHANNINA MARIA
VAN BEUGEN**
GEBOREN TE 'S-HERTOGENBOSCH
10 JANUARI 1845
ALDAAR OVERLEDEN
4 JUNI 1929
R.I.P.

P.F. van Beugen was door de bey (bestuurder) van Tunis onderscheiden in de 'orde van de glorie', Nichan Iftihar, hier genoemd 'de orde van verdiensten'. ●

¹ Een missieprocuur is een bureau van de orde dat voor de financiering van het missiewerk zorgt.

Graf van de ouders Van Beugen
en Dorothea

SCHRIJFWEDSTRIJD 'TRADITIES'

Schrijfwedstrijd van de Schrijfwerkplaats
van Bibliotheek 's-Hertogenbosch
september – december 2018

We nodigen iedereen uit mee te doen
aan de schrijfwedstrijd 'Tradities'

Over de hele wereld wordt Oud en Nieuw ge-
vierd, maar niet iedereen kent het zingen
van liederen als gebruik of gewoonte voor
een speciale gelegenheid.

Het in stand houden van de maatschappe-
lijke stabiliteit was de oorspronkelijke func-
tie van een traditie, vaak in de vorm van
feesten, ook bij sport of cultureel erfgoed.
Mensen kunnen tradities zeer verschillend
ervaren, van waardevol tot statisch of
beklemmend. Wie wil ze doorbreken?
Wat gaat daarachter schuil?

Schrijf erover in de vorm van
een verhaal of betoog.

Dan worden de voorwaar-
den beschreven en de dead-
line. Verder is er informatie
over de Publieksprijs en de
Eerste en Tweede prijs.

Zuster Rosa, die deze infor-
matie tegen kwam, maakte
Zuster Lisette erop attent
met de vraag: "Is dit niet iets
voor jou?"

Lisette ging er mee aan de
slag en het resultaat ziet u
op de volgende pagina's. ➤

Gestolde tijd

Tijdens een morgenwandeling kwam ze voor de dag. Een donker meisje van een jaar of acht. Een kind uit de Kongo. Verbaasd liep ik verder. Dat ze nu tevorschijn kwam, na zoveel jaar... De polder liep langzaam aan mij voorbij. Gele paardenbloemen lagen te zonnen in het gras. Een reiger stond roerloos in het water van de sloot.

Een ander beeld kwam naar boven. Een soort donkerrode muurschildering uit de catacomben. Met deze twee beelden wandelde ik verder langs de bloeiende bermen van het natuurgebied. Het roestbruine beeld, gebeiteld in een rotsachtige muur en het slapende meisje met de donkere krullen. Het kind dat langzaam in mij wakker begon te worden.

Er was een kind gestorven. Een beeldschoon kind met zwarte krullen. In de stad Kananga liep ik mee met de begrafenisstoet. We zongen een lied. Een lied dat zich eindeloos herhaalde en het mij gemakkelijker maakte om in de lange stoet te volgen. Want het was warm. De tropenzon was ongenadig. En er was geen mooie gebaande weg. We liepen over een grote, stoffige en hobbelige vlakke in de buurt van

het vliegveld. Nergens een boom te bespeuren. Ik had daar nog nooit gelopen. Veel vrouwen liepen op blote voeten door het mulle, hete zand met vale, versleten kleren. Ongewassen en met ongekamde haren en een witte rouwrand om het hoofd. Sommigen droegen een kind op de rug dat mee schommelde op de cadans van het lied. Ze liepen allemaal dicht achter de moeder

Olola, olola, strek Uw handen uit naar dit kind en neem het op in Uw vrede. Geef het een plaats bij Uw bansanto. (heiligen)

van het meisje. Het was één grote mensenmassa. De allerkleinsten die meeliepen konden amper bijbenen. We zongen. Diba dituafua ki ndi-manyana...

Niemand weet wanneer de dood hem komt halen. Langzaam droeg het lied ons naar de begraafplaats. Het kerkhof, als het al die naam verdiende, was groot. Hier en daar hing in het zand een scheefgezakt blankhouten kruisje met daarop in grote zwarte letters de naam van degene die er lag begraven. Kleine zandheuvels verderop gaven aan dat daar ook iemand lag. Op een enkel grafheuveltje stonden twee kinderschoentjes, op een ander potjes en kookpannetjes voor een overleden moeder. Uitzet voor de lange reis.

De begrafenisstoet was erg lang en er werd nog steeds gezongen. Bij aankomst werd het stil. Iedereen zocht een staanplaats. Er kwam een ander lied.

Olola, olola, strek Uw handen uit naar dit kind en neem het op in Uw vrede. Geef het een plaats bij Uw bansanto. (heiligen) Het kind heette Milolo en was geveld door hersenmalaria. Ik had het meisje zondag even gezien, buiten op de veranda van haar ouderlijk huis. Op het feest. Ze had haar witte communiekleedje

aan en witte schoentjes.
Er werd weer gezongen.
Neem dit kind op in Uw huis.
Het grafje was gedolven en wachtte op...
Maar het was nog niet zover.
Want uit het niets klonk een langgerekte schreeuw. Een oerschreeuw die al het verborgen verdriet naar buiten bracht. De moeder, ondersteund door vriendinnen maakte zich los.

Ze liep naar het kleine blankhouten kistje waarop een takje paarse bougainvillea lag. Ze streelde de kist. Langzaam, heel langzaam en toen vlugger. Het strelen ging over in bonken. Met haar vuisten beukte ze op het hout. Ze maakte duidelijk dat de kist open moest. De deksel eraf.
Iedereen zong door. Twee vrouwen trachten haar te bewegen om het hierbij te laten. Het gezang trachtte het schreeuwen te overstemmen. Maar de moeder was radeloos, wanhopig en bleef maar aanhouden. Toen ging de deksel omhoog en

mocht ze nog één keer haar meisje zien. Heel lang en heel diep boog ze zich over de kist en voordat iedereen beseftte wat er gebeurde, had ze de deksel er af gesmeten en zat haar meisje bij haar op schoot in haar witte katoenen kleedje.

Het lied ging door en ook ik zong mee, zij het met bijna dichtgeschroefde keel.
Ze streelde haar kind, oneindig lief. En niemand leek verwonderd. En niemand nam het woord. En iedereen ging door met zingen. Alleen de vriendinnen ondersteunden de moeder en streelden en susten haar en bewogen haar om het meisje terug te geven. Zachtjes praatten ze op haar in. Een hartverscheurend tafereel.
Het kind leek gaaf en ongeschonden. Een slapend beeldje. Enkele mannen leg-

den het meisje voorzichtig terug. De vriendinnen namen haar moeder mee en hielden haar zachtjes in bedwang. Langzaam daalde het kistje naar beneden. En steeds vlugger vulde het gapend gat zich met veel zand. Veel blote voeten stampten de grond aan. Het graf was klaar.

Iemand legde een groen palmtakje op het pas ontstane heuveltje.

De stilte en de hete tropen-zon brachten ons terug naar huis.

Gestolde tijd werd vloeibaar onder mijn voeten. Vandaag heb ik mijn muurschildering herkend. Een slapend beeld, gebeiteld in de catacomben van mijn hart.

Vandaag heb ik dit meisje aan de kosmos teruggegeven.

Zuster Lisette en Zuster Anna in Congo

Het was een grote verrassing toen Lisette een telefoontje kreeg met de mededeling dat zij de eerste prijs gewonnen had!

Op zaterdag 15 december zou de officiële bekendmaking zijn. Verschillende zusters gingen mee naar de Muzerije waar de prijsuitreiking was. Lisette las zelf haar verhaal voor.

Hieronder vindt u de reactie van de jury van de Schrijfwerkplaats:

LISETTE SWANENBERG - GESTOLDE TIJD

Het is een prachtige titel van het winnende verhaal. De leden van de schrijfwerkplaats waren unaniem in hun oordeel. Het verhaal bevrijdt onze verbeelding uit haar kooi – dat is wat taal vermag – en berust toch volgens de schrijfster helemaal op de werkelijkheid. Dat benadrukt ze bescheiden bij onze eerste ontmoeting.

De klank van haar naam – Lisette Swanenberg – deed mij allereerst een andere werkelijkheid vermoeden dan die van een zuster die haar leven gewijd had aan een daadkrachtige missie in Kongo. Ik dacht aan een breekbare freule met wespentaille in korset uit de ge-

goede Haagse burgerij rond de eeuwwisseling. Familie van Eline Vere misschien. Dit was een van de eerste romans die ik – als Duitse emigrante in Den Haag aangekomen – ter hand nam. En toen las ik het verhaal van Lisette. Niets was minder waar. Lisette roept heel andere beelden op dan Louis Couperus. Geen beelden van fragiele zenuwen in een kantelende wereld rond de eeuwwisseling. Maar beelden van, zoals zij het noemt, gestolde tijd. Herinneringsbeelden, die tussen de regels ook het heden raken op het scherpst van de snede.

Het leven is mooier dan literatuur. Zo heet het in een gelijknamig boek over de filosofie van het schrijven dat gaat over de relatie tussen taal en werkelijkheid. Lisette lijkt zelf verwonderd over wat er gebeurt in de verknopping met de herinnering. Het beeld van een gestorven

Congolees meisje in haar witte jurkje, dat net haar communie gedaan heeft, verschijnt, vergezeld van het beeld van een roestbruine muurschildering uit oeroude tijden. Heden en verleden verstrengelen zich met elkaar.

Als we ons even door Lisette mee laten nemen in de begrafenisstoet, dan wordt de tijd ook onder onze voeten vloeibaar zoals onder haar voeten. Ja, ze kan schrijven. Beelden en sensaties in woorden vangen en met ons delen!

Vernietig alles, maar niet de herinnering. Dat zegt een van mijn lievelingsschrijvers.

Dit verhaal is klein en groot tegelijk, heel concreet en tegelijk heel universeel. In verbondenheid het ontroostbare kunnen aanvaarden. Uit passie voor de wereld pijnlijk actueel geschreven. De passie raakt misschien de kosmos aan en zeker ons hart.

Wij van de schrijfwerkplaats in de bovenkamer van de bieb waar je met je verhaal ook ons hart hebt aangeraakt, feliciteren je van harte en wensen je veel verbeeldingskracht voor je toekomstig schrijven. ●

Bettine Uhe

Levend water

"De mens geplant als een boom aan levend water, de boom die vruchten draagt."

Het Algemeen Bestuur van de Congregatie Dochters van Maria & Jozeph wilde ter gelegenheid van de viering van St. Jozef op 19 maart 2019 een blijvende herinnering schenken aan de Stichting St. Jozef-oord. Aan de kunstenaressen Jeannette Claessen en Carla van Olst werd opdracht gegeven tot het maken van een kunstwerk. In gezamenlijk overleg ontstond het beeld van stromend water, een fontein moest het worden. Het water zal stromen. Het water zal tintelen, stralen en stromen als herinnering aan de zusters van de Congregatie in Nederland, aan de vele werken in Congo, Brazilië, China en het water blijft stromen in Indonesië en Timor Leste.

Het kunstwerk symboliseert de bron van het spirituele erfgoed van de zusters. In het bekken zijn verschillende stromen zichtbaar. De bovenste schaal verbeeldt de gewesten waar de zusters werkzaam zijn of zijn geweest. De middelste schaal geeft in bruisende vorm hun zorgzame leven weer en de onderste schaal vertolkt de universele onvoorwaardelijke liefde van waaruit zij leven en zorgen, geleefd en gezorgd hebben.

Het geheel wordt gevormd door 6 meridianen die de wereld symboliseren. In de koepel bevinden zich harten die symbool staan voor de liefdewerken van de Congregatie. Met als middelpunt de zon, de verbinding tussen hemel en aarde.

In drie meridianen gaan de harten richting de aarde en in de andere drie meridianen klimmen planten omhoog. Een beweging van boven naar beneden en andersom.

Een verbinding van Licht en Liefde precies zoals het liefdewerk van de Congregatie. Het werk van de Congregatie in Nederland, Indonesië en Timor Leste gaat door. De herinnering blijft levend....

Op de bankjes kan plaatsgenomen worden om van dit schouwspel te genieten en stil te staan bij wat is, was en komen zal. De herinnering blijft..... ●

"Rivieren van levend water zullen stromen uit het hart van wie in Mij gelooft."

Joh. 7 vers 38

Monumentenzorg kapel Moederhuis

Op 11 juli 2019 zag ik twee medewerkers van de Monumentenwacht verschijnen. Ze kwamen uit de dakkapel boven de apsis van de kapel van het Moederhuis gekropen. Meteen zekerden ze zich aan de haken die overal op het dak, bekleed met leien, bevestigd zijn.

door Ton Vogel

Echte alpinisten. Over de bedrijfskleding hadden ze veiligheidsgordels met een paar koorden met karabijnhaken om zich te zekeren. Voor deze mannen was het dagelijks werk, ze hadden geen hoogtevrees. Ze

zagen me fotograferen en hadden er geen probleem mee dat de foto's in De Heeriaan zouden verschijnen.

Wat deden ze eigenlijk op het dak? Ze liepen door de

goten en verzamelden het vuil, vaak achtergelaten door duiven en kauwen. Ook ontdekten ze dat soldeernaden niet goed afsloten tussen de zinken en koperen delen van de goot en daarom kwam de kitspuit er aan te pas.

Op de bijgaande foto's ziet u de mannen aan het werk, ook op en rondom de dakruiter met de klok. Hemelwaarts! ●

Voormalig Missiehuis Sparrendaal in Vught van de paters van Scheut. Nu is dit het onderkomen van de Monumentenwacht. Het zusterhuis van DMJ stond hiernaast tussen 1930 en 1992. De zusters deden huishoudelijk werk voor de paters en seminaristen

Geboren op
15 november 1920
te Amsterdam.
Overleden in St. Jozefoord
te Nuland
op 28 november 2018.
Zij was 58 jaar onze
medezuster.

Zuster Ursulina Drubbel

Het was al langere tijd te merken dat Zuster Ursulina achteruit ging. De dagelijkse dingen kon ze tot drie jaar terug nog behoorlijk doen, maar daarna kwam ze in een rolstoel terecht en ging ze zowel geestelijk als lichamelijk achteruit. Desondanks bleef ze volop genieten van het buiten zijn of samen zijn met de andere zusters; ze was met weinig tevreden. Nu is de tijd gekomen dat wij afscheid van haar moeten nemen. Zo rustig en stil als zij geleefd heeft, is zij ook gestorven op 28 november 2018.

Zuster Ursulina kwam uit een groot gezin van negen kinderen, van wie er al vier vroeg gestorven waren. Wij kennen haar zus als Zuster Pancratia, die ook bij ons in de Congregatie heeft geleefd en gewerkt en in december 2006 is gestorven. Zij hebben samen in het Moederhuis gewerkt en gewoond. In 2005 verhuisden ze allebei naar St. Jozefoord. Toen Zuster Pancratia ziek werd, was Zuster Ursulina er ook voor haar zus.

Zuster Ursulina was een zorgzame vrouw en is veel bejaarde mensen in het Martinushuis in Nuland, tot hulp en steun geweest. Ze deed haar werk met veel inzet en plezier. In Grevenbicht, Best en de Maartenskliniek is zij portierster geweest. Ze had in Nijmegen ook de zorg voor de rector en de kapel en deed dat graag. Hier kon ze met haar vriendelijke en rustige manier van zijn, veel goeds doen.

Ook heeft Zuster Ursulina ruim 20 jaar met Zuster Raphaël op de administratie gewerkt. Ze werkte daar zowel even rustig als zeer serieus en alles wat door haar handen ging was secuur afgewerkt. In de tijd dat ze samen met Zuster Pancratia in Den Bosch woonde, waren zij zich altijd aan het voorbereiden om de Franse taal beter te leren, in verband met hun jaarlijkse vakanties bij familie in Frankrijk. Zij werkte zoals zij leefde, rustig, trouw en met grote inzet. Over haar leven als religieuze kunnen we hetzelfde zeggen. Zij vertrouwde in groot geloof op God.

Wat moet het moeilijk voor haar zijn geweest dat ook zij door zware slechtziendheid getroffen werd, iets wat in de familie veel voor kwam, en ze werd praktisch blind. Maar ze ging niet bij de pakken neerzitten en was graag bij activiteiten betrokken waar ze altijd aan deelgenomen had, maar nu als luisteraar. Ook was zij blij met 'het gesproken boek' met teksten uit de bijbel en profane verhalen. Wekelijks nam ze deel aan bijeenkomsten voor slechtzienden.

Voor Zuster Ursulina was het samenzijn met anderen van groot belang, zij vroeg geen aandacht maar was wel aanwezig als een opgewekte en zeer tevreden vrouw. Ze kon genieten van kleine dingen en zoekjes van haar familie.

Nu is zij uit ons midden weggegaan en mag zij zich in het volle licht van de verrijzenis verbazen over alles wat er te zien is.

Jubel 2000, het 60-jarig kloosterfeest van Zuster Ursulina (links); rechts haar zus Zuster Pancratia

*

*“Ik leid de
blinden waar
ze niet zien,
Duisternis
maak Ik tot
licht voor hen”*

*

Jesaja 42,16

Geboren op
28 december 1928
te Heusden.

Overleden in het Moederhuis
te 's-Hertogenbosch
op 6 maart 2019.
Zij was 68 jaar onze
medezuster.

Zuster Clara Verhoeven

Zuster Clara werd plotseling overvallen door een hersenbloeding en is nu na liefdevolle verzorging en haar worsteling om het leven, gestorven. Zij was 68 jaar lid van onze Congregatie.

Vanuit een hecht en groot gezin van elf kinderen, koos zij voor het religieuze leven. Haar ouders hadden een boerderij en alle kinderen hielpen zoveel als zij konden, want er waren altijd handen tekort.

Zuster Clara vertelde graag over thuis, haar familie en haar broers en zussen die haar zeer dierbaar waren. Als zij ervan vertelde begonnen haar oogjes te stralen, het was alsof ze het opnieuw beleefde. Maar haar oogjes straalden vaker want zij hield mensen graag voor de gek of vertelde sterke verhalen zonder blikken of blozen, ook mopjes onthield ze om ze door te vertellen en dan begon ze al te lachen uit voorpret. Ook kon ze heel goed toneel spelen en het handelen van anderen of hun manier van lopen goed nadoen. Jammer dat dit haar de laatste jaren niet meer zo goed afging.

Het was heel erg dat haar gezichtsvermogen de laatste jaren zo snel achteruit ging. Het was voor haar moeilijk om te accepteren dat er niets aan gedaan kon worden. En het verminderen van haar gehoor was ook een grote struikelblok in de communicatie met haar.

In het boek "Geroepen en toegewijd", dat in 2010 is uitgegeven, komt Zuster Clara aan het woord over haar werk in de meestal grote keukens van de huizen van de Congregatie. Zij vertelde hoe zij de kneepjes van het vak leerde van de zuster die hoofd van de keuken was, zij ging naar de opleiding voor chef-koks en het bleek voor haar een geweldige uitdaging om hoofd van een grote keuken te worden. In Nijmegen op de Maartenskliniek in een keuken waar maaltijden bereid werden voor 600 of meer personen, waar artsen en relaties graag een lekker diner bestelden en waar dan veel werk van gemaakt werd.

Zij werkte in veel grote huizen zoals: St.-Michiels-gestel, Udenhout, Beverwijk, Amsterdam, het Moederhuis en later ook in Santpoort en in Liessel. Nadat zij als een van de laatste zusters de kloosterdeur van ons huis in Liessel sloot, kwam zij naar het Moederhuis en werd daar hoofd van de huishouding. Je kon haar vaak in de kapel vinden, zomaar even door de dag heen. Daar vond ze haar kracht en kon ze haar 'pijnen' bij God en Maria neerleggen. Ze had ook een grote verering voor St. Jozef en zal hem zeker tot het laatst toe hebben aangeropen.

Van het buiten zijn kon ze genieten en ze ging dan ook graag fietsen. Een paar uurtjes of een weekendje naar haar familie in Vlijmen of Haarsteeg, daar genoot ze van. Maar ook van haar fiets moest ze vroegtijdig afscheid nemen vanwege haar slechte ogen.

Zuster Clara jij mag nu weer alles horen en zien, je mag Gods lof zingen ook al kon je hier geen melodie uit je keel krijgen. Maar je kende wel alle ooit geleerde versjes en liedteksten nog uit je hoofd en vermaakte ons daar mee.

Zuster Clara dank voor wie je was onder ons; een hard werkende vrouw die vanuit de verschillende keukens veel monden heeft mogen voeden.

Dank voor alle momenten van samen lachen en voor de keren dat je ons voor de gek hield.

Rust zacht in moeder aarde en leef in vrede en vreugde in Gods nabijheid.

Dank aan allen die haar liefdevol en met zorg hebben bijgestaan in deze laatste moeilijke fase van haar leven.

*

“Bescherm haar,
want zij is
U toegewijd
Draag zorg
voor haar,
zij rekt op U”

*

(Naar psalm 86)

Links Zuster Clara, rechts Arina
Romme, teamleider restaurant

Zuster Ansfrida Kreté

Zuster Ansfrida is van ons heengegaan, zij stierf op 89-jarige leeftijd en was 68 jaar lid van onze Congregatie. Na een lang werkzaam leven op vele plaatsen in onze Congregatie: St.- Michielsgestel, Udenhout, Heeten, Rotterdam, Eindhoven en niet te vergeten St. Jozefoord in Nuland, mag zij nu rusten in Gods liefde.

Zuster Ansfrida kwam uit een gezin van vier kinderen: één jongen en drie meisjes, zij was de middelste van de meisjes. Zij was er trots op dat ze een Bossche was. Na de oorlog had het gezin het erg zwaar. Hun huis was gebombardeerd en de enige zoon had onder het puin gelegen. Hij had veel zorg nodig en er was weinig aan financiële middelen. Zij hadden geen onderdak meer en kwamen op de bovenste verdieping van een kazerne terecht.

Altijd al was Zuster Ansfrida handig geweest en hielp haar vader, die een kleine aannemer was, met hamer en spijkers. Deze handigheden kwamen haar bij het werken met kinderen goed van pas. Zuster Ansfrida heeft veel met kinderen gewerkt o.a. op het internaat van Huize St. Vincentius in Udenhout, waar zij geliefd was als kinderverzorgster en bij het geven van handwerklessen. In Heeten gaf zij handwerklessen op de scholen daar, helaas voelde zij zich er helemaal niet thuis en mocht zij na een poosje in Rotterdam naar de Fröbelopleiding. Kinderen waren haar lust en haar leven.

In 1975 is zij naar St. Jozefoord gegaan om daar te wonen en te werken. Haar handigheden en hulpvaardigheid kwamen hier goed van pas. Waar of door wie ze om hulp gevraagd werd of waar zij ongevraagd hulp kon bieden, zij was altijd dienstbaar en bereid. Zo was zij de grondlegger voor de activiteitenbegeleiding van oudere, dementerende zusters in Jozefoord.

Als kosteres liet zij zien hoeveel aandacht en zorg ze had voor alles rond liturgie. In de kapel voelde zij het hart van haar religieus leven kloppen en deze hartslag nam zij overdag in het dagelijks leven mee.

Geboren op
9 maart 1930
te 's-Hertogenbosch.
Overleden in St. Jozefoord
te Nuland
op 10 april 2019.
Zij was 69 jaar onze
medezuster.

Zij begon met het opzetten van een winkeltje waar de zusters kleine dingen konden kopen, het werd al gauw 'de kleine Hema' genoemd en nog altijd is er een winkeltje in St. Jozefoord aanwezig. Graag reed zij met haar kleine Fiat 600 overal heen om leuke dingen en materiaal te kopen voor het winkeltje en voor de mooie handwerken waar de zusters zich mee bezig hielden. Maar ook maakte zij graag uitstapjes samen met Zuster Eugenie en zij genoten van de vakantiereisjes die ze maakten.

Zuster Eugenie en Zuster Ansfrida zijn onafscheidelijke vriendinnen geworden en zorgden voor elkaar. Zelfs de beide families waren voor hen één groot geheel en ze kenden elkaar op deze manier ook goed.

De laatste jaren werden voor hen beiden steeds zwaarder en ze hadden steeds meer hulp van anderen nodig, maar de boswandelingen en het samen activiteiten doen op de kamer, dat bleef. De ziekte en het sterven van Zuster Eugenie was onbegrijpelijk voor Zuster Ansfrida.

Gelukkig heeft zij, na een tijd van gewenning, rust gevonden in de nieuwe woongroep, waar ze graag was, waar zij met liefde en zorg werd omringd en waar men van haar hield.

Dankbaar zijn wij voor wie Zuster Ansfrida onder ons was en wat zij in haar leven voor ons en anderen mocht betekenen als religieus.

Dank aan allen die haar met liefde en zorg hebben omringd.

Zuster Ansfrida bij haar Fiat 600, waarmee ze inkopen deed voor het winkeltje in St. Jozefoord, ca. 1975

*

*“Hij heeft
mij geleerd
Zijn wegen te gaan,
Ik heb Zijn
paden gevolgd”*

*

(naar Jesaja 2)

Zuster Ina Hassink

Geboren op
3 april 1925
te Amsterdam.

Overleden in het Moederhuis
te 's-Hertogenbosch
op 11 juni 2019.
Zij was 74 jaar onze
medezuster.

Zuster Ina is niet meer onder ons, 74 jaar was zij onze medezuster.

De laatste weken van haar leven was ze ziek en bleef op haar kamer.

Wat een schrik en schok was het toen ze op 11 juni plotseling overleed.

Stil, zittend in haar stoel, ging zij bijna onmerkbaar van ons heen.

Zij was een rustige vrouw in ons midden. In haar doen en laten gaf zij er blijk van, dat ze het gemeenschappelijk leven van hoge waarde achtte.

Als jonge religieuze werkte Zuster Ina vele jaren in de administratie.

Zij volgde met grote belangstelling de ontwikkelingen in kerk en maatschappij.

Toen Zuster Ina de gelegenheid kreeg zich om te scholen heeft ze daar met volle inzet aan gewerkt.

Met hart en ziel heeft zij nieuwe taken op zich genomen in het bedrijfsapostolaat en in het medisch/maatschappelijk werk.

Zij was sociaal en had daarmee oog voor anderen, die hulp nodig hadden.

Zuster Ina vond haar kracht in haar streven en zoeken naar de Godsrelatie.

Zij maakte werk van haar gebed en beleefde in de praktijk van alle dag, haar omgang met God. Ze stond klaar als er een beroep op haar gedaan werd, kon luisteren en troosten.

Zij maakte het zichzelf niet gemakkelijk, want alles moest tot in de puntjes verzorgd en perfect af zijn. Dat dit niet altijd ging was moeilijk voor haar en gaf angst en onzekerheid.

Dat haar zus Lies, die ook lid van onze congregatie was, negen jaar geleden overleed, was een groot verdriet voor haar. Zoveel jaren hebben zij hun leven gedeeld. Toch pakte Zuster Ina zichzelf weer op en ging op haar eigen manier haar religieuze weg.

Moge God haar nu bekleden met de mantel van gerechtigheid en liefde, zodat zij kan binnentreden in de toestand van volmaaktheid en 'áf' zijn.
Zuster Ina dank voor je zijn onder ons, moge God jou vrede en liefde geven en het eeuwige geluk.

Dank aan alle verzorgsters en anderen die haar nabij zijn geweest in deze moeilijke laatste weken.

Jubel 2001, 60-jarig kloosterfeest van Zuster Lies (rechts); links Zuster Ina

*

*“Dat wij leven
en sterven aan
het leven, en dat
liefde onder ons
gebeuren mag
dat is de ruimte
die Gij ons geeft”*

*

Geboren op
2 februari 1928
te Deurne.

Overleden in het Moederhuis
te 's-Hertogenbosch
op 29 juni 2019.
Zij was 71 jaar onze
medezuster.

Zuster Eugenia Vogels

Zuster Eugenia Vogels is niet meer.

Rustig heeft zij afscheid genomen van haar lange, dienstbare leven.

Zij kwam uit een gezin van tien kinderen en werd geboren in Deurne. Op 19-jarige leeftijd, in 1947, trad zij in de Congregatie van de Dochters van Maria en Joseph. Na haar noviciaat in het Moederhuis ging ze naar Best. Vandaar naar Eindhoven – Strijp en daarna naar Nijmegen. Daar volgde zij de opleiding voor verpleegster en was werkzaam in de St. Maartenskliniek en het St. Canisius ziekenhuis.

In 1959 kwam ze weer in het Moederhuis vanwege de studies verloskunde en tropische geneeskunde.

Datzelfde jaar werd ze benoemd voor een nieuwe missie van de congregatie in Congo Kabuluanda samen met de Zusters Corda, Francisca en Jeanne d'Arc. Ze was een van de eerste pioniers daar, de vrouwen van het eerste uur. In 1966 was ze terug in Nederland voor de studie van vroedvrouw.

Daarna verhuisde zij terug naar Congo, nu naar de missie van Mashala. Ook daar heeft ze haar sporen verdiend. Ze was een zelfstandige, ondernemende vrouw, zeer praktisch, die van aanpakken wist. Zonder dokter, of enige andere ondersteuning stelde ze iedere dag feilloos de diagnoses op haar polikliniek. Met haar daadkracht en liefde voor de vrouwen verrees er al gauw een kraamkliniek, een materniteit. Eerst in een eenvoudige hut, later in een mooi stenen gebouw. Ze was doortastend, streng maar rechtvaardig. Leidde een eigen Afrikaanse vroedvrouw op en heeft vaak voor hete vuren gestaan. Bij moeilijke bevallingen, doorverwijzingen voor een keizersnee, of bij zwangere vrouwen die soms in het dorp al verkeerd behandeld waren en nu hun heil kwamen zoeken bij de zuster.

Maar dank zij haar diepe geloof en sterke karakter kon ze dat allemaal verwerken.

Ze was ook een echt groepsmens en hield van gezelligheid.

Later, toen een van de missies was overgedragen werkte ze in de stad Kananga voor de BMS (Bureau Medico Social), waar ze met andere collega's o.a. de missie-apotheek verzorgde voor stad en binnenland. Ze werd geroepen bij de zieke paters, en soms bij de aartsbisschop als die ziek was.

Ter gelegenheid van haar 50-jarig jubileum, zei ze eens in een interview: "Wie had dat gedacht, dat ik vijftig jaar zou halen?" De interviewer oppert dat het veel aan de rust en de regelmaat van het klooster zal liggen. "Rust, regelmaat?! Ik heb dertig jaar in Congo – Zaire gewerkt als verpleegster en vroedvrouw. Een dokter was er niet. Dus je moest alles zelf doen. Als er een bevalling opkomst was hingen ze een oud autowiel op. Daar sloegen ze met een stok op. Als ik dat geluid hoorde, wist ik dat ik aan het werk moest". Zuster Eugenia had het vertrouwen van velen en kon geheimen bewaren.

Terug in Nederland kwam ze in het bestuur van de congregatie. Dat vroeg weer een heel andere aanpassing. En met het klimmen van de jaren, moest zij, die in Congo Tshiatshiatshia genoemd werd (zij die zo vlug loopt!) het langzamer aan gaan doen. Haar mobiliteit werd ook minder en haar geheugen liet het soms afweten. Maar altijd was ze in voor een praatje en graag antwoordde ze in het Tshiluba, een van de Congolese talen.

Zuster Eugenia, wij danken jou voor jouw zijn onder ons, al die lange jaren. Hier en in Congo. Wij zullen je missen.

Wij danken allen, die haar, vooral de laatste jaren in zorg en vriendschap nabij waren.

Rust nu in vrede. à Dieu.

*

*"Mvidi Mukulu
akulame.
God behoeft
en beware jou.
Waya bimpe,
muanetu.
Vaarwel,
zuster van ons".*

*

Zuster Thecla Meijer

Na enkele weken van snelle lichamelijke achteruitgang heeft Zuster Thecla afscheid genomen van het leven. Bijna tot het laatst toe was zij goed bij kennis en wilde heel bewust van iedereen afscheid nemen.

Zuster Thecla, een rasechte Amsterdamse met veel humor en een blijde lach, kreeg al vroeg te maken met loslaten, als kind moest zij al afscheid nemen van haar moeder.

Zij kende de 'Congregatie Dochters van Maria en Joseph' op jonge leeftijd, zij zat namelijk op school in de Rustenburgerstraat in Amsterdam, waar de mulo was. Van 1936 tot 1940 zat zij op kweekschool 'Concordia' in 's-Hertogenbosch. Zij schreef haar herinneringen daaraan in 2009 in ons contactblad 'De Heeriaan'. Daarin schrijft zij: "(...) zeker is dat de kiem voor het religieuze leven, die al aanwezig was, zich dáár verder heeft ontwikkeld en tot groei is gekomen".

Zuster Thecla was een religieuze die in alles haar liefde, kennis en kunde gaf in het onderwijs aan kinderen in Monfoort, Amsterdam en Sint-Michielsgestel. Bij het onderwijs aan dove kinderen viel onmiddellijk haar geduld en vriendelijkheid op. Vaak had zij een klas met moeilijk lerende meisjes die ieder op hun beurt weer hun eigen problemen hadden. Wanneer de ontwikkeling van een meisje achterliep of het karakter problemen gaf, dan ging het betreffende kind naar de klas van Zuster Thecla. En door al haar geduld en inzet begon daar een stukje ontwikkeling voor het kind. Om gezondheidsredenen is zij in 1981 gestopt met haar werk op het Instituut voor Doven. Daarna heeft zij nog gewerkt op de administratie. Zuster Thecla woonde vanaf 1968 in een kleine gemeenschap in Sint-Michielsgestel. Toen zij alleen met Hannie overbleef, namen zij het besluit om daar te blijven wonen, het bleven goede vriendinnen tot het eind toe.

Van 1983 tot 2001 was Zuster Thecla lid van het Algemeen Bestuur.

Om gezondheidsredenen kwam Zuster Thecla in 2018 in het Moederhuis wonen.

Geboren op

18 juni 1921

te Amsterdam

Overleden in het Moederhuis

te 's-Hertogenbosch

op 6 augustus 2019.

Zij was ruim 76 jaar onze
medezuster.

Tot enkele weken geleden kwam zij 's avonds nog graag met andere zusters een potje dobbelen waar ze veel plezier aan beleefde en met twinkellende oogjes trachtte te winnen. Zij was een echt gezelschapsmens.

Maar ook volgde zij het nieuws, wist wat er in de politiek te doen was en volgde de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van techniek en andere zaken. Ook door spirituele ontwikkelingen werd ze geboeid en de veranderingen in kerk en wereld lagen haar nauw aan het hart.

Haar familie was haar, evenals de Congregatie en haar medezusters, zeer dierbaar.

In 'De Heeriaan van 1982 schreef ze het volgende:

*'Geroepen worden, uitgenodigd.
Luisteren en op weg gaan.
Maar dan.....! Iets nieuws!
Het lokt en maakt angstig,
Zou ik het durven? Het vertrouwde loslaten?
Het is een risico, maar ik waag het...*

Nu, Zuster Thecla, is er weer iets nieuws begonnen, en heb je ons en alles om je heen los moeten laten. Je hebt het gewaagd en je mag nu zijn in de vreugde en het licht bij Hem die jou riep en die jij leerde liefhebben.

*

*'Gij zijt de
bron des levens,
In uw Licht zien
wij het licht'.*

*

Psalm 42

GOD

*God, wat ben je veranderd!
in de golfslag van de tijd.
Van Alziend oog
naar blinde vlek in ons bestaan.*

*God, wat ben je veranderd!
Dood gezwegen, doodverklaard
verbannen naar het Niets.*

*Nieuwe goden zijn verschenen
met nieuwe macht en nieuwe namen.
Maakbaarheid, Veiligheid en Gezondheid en Identiteit.*

*Zij dansen in een grote groeïspiraal
rond het gouden kalf van onze economie*

*Maar achter deze schone schijn
woont nog steeds de wereld van het echte Zijn.*

Zuster Lisette Swanenberg

COLOFON

Achtenveertigste jaargang
Nummer 1,
Oktober 2019

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt vanaf 2020 tweemaal per jaar in de maanden april en oktober en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Redactie:

Brigitte Lutters (hoofredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Ton Vogel
vogel-bots@home.nl

Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren
op 25 januari 2020.
De lente-editie ligt rond
15 april op uw mat.

Website:
www.congregatiedmj.nl

In Omnibus

Charitas

1

de Heeriaan

CONTACTBLAD VAN DE CONGREGATIE
DOCHTERS VAN MARIA EN JOSEPH
ZUSTERS VAN DE CHOORSTRAAT

JAARGANG 48
NAJAAR 2019